

80-річчя академіка НАН України В.Т. ТРОЩЕНКА

15 травня виповнилося 80 років видатному вченому в галузі механіки деформівного твердого тіла і міцності в машинобудуванні академікові НАН України Валерію Трохимовичу Трощенку.

В.Т. Трощенко народився 1929 р. в селі Скрипливо Монастирщенського району Смоленської області (Росія). У 1952 році він закінчив механічний факультет Київського політехнічного інституту за спеціальністю «тракторобудування» і був рекомендований в аспірантуру при кафедрі опору матеріалів цього ж навчального закладу. Після закінчення аспірантури й захисту кандидатської дисертації в 1955 р. Валерій Трохимович працює в Інституті металокераміки і спецсплавів АН УРСР (з 1964 р. — Інститут проблем матеріалознавства). Тут він пройшов шлях від молодшого наукового співробітника до завідувача лабораторії сектору міцності. У 1965 р. Валерій Трохимович захистив докторську дисертацію.

Творчий шлях В.Т. Трощенка нерозривно пов'язаний із колективом фахівців у галузі міцності, що сформувався під керівництвом академіка НАН України Г.С. Писаренка. Валерій Трохимович був одним із перших учнів наукової школи з міцності матеріалів і елементів конструкцій в екстремальних умовах, яку Г.С. Писаренко на початку 50-х років створював у КПІ та Інституті металокераміки і спеціальних сплавів АН УРСР. У 1966 р. на базі зазначено-

го сектору був створений Інститут проблем міцності АН УРСР, у якому В.Т. Трощенко очолив відділ втоми і термовтоми матеріалів. У цьому ж році його призначено заступником директора з наукової роботи, а з 1988 р. і до сьогодні він працює директором згаданого Інституту.

Визнанням наукових заслуг ученого є обрання його в 1969 р. членом-кореспондентом, а в 1979 р. — академіком НАН України. У 1998 році йому присвоєно звання заслуженого діяча науки і техніки України.

Наукові інтереси Валерія Трохимовича охоплюють широке коло фундаментальних і прикладних проблем механіки деформівного твердого тіла. Однак основну увагу він зосереджує на вивченні проблеми втоми металів — однієї з головних проблем сучасної техніки, із розв'язанням якої пов'язане підвищення надійності й довговічності машин і споруд.

В.Т. Трощенко зробив вагомий внесок у визначення енергетичних і деформаційних критеріїв руйнування і статистичних теорій міцності металів і сплавів, у дослідження взаємозв'язку процесу накопичення втомного пошкодження металів із циклічною непружністю, у дослідження міцності матеріалів при ізотермічному і неізотермічному малоцикловому навантаженні, у встановлення закономірностей розвитку втомних тріщин і обґрунтування моделі переходу

від втомного до крихкого руйнування. На всіх етапах свого професійного шляху він завжди приділяв увагу розвитку актуальних наукових напрямів, затребуваних промисловістю.

Валерій Трохимович майстерно поєднує експериментальні і теоретичні дослідження, що дозволяє розв'язувати на високому науковому рівні фундаментальні проблеми міцності й доводити результати наукових досліджень до практичного застосування.

З-під пера вченого вийшло понад 500 наукових праць, серед них 20 монографій і довідників, низка з яких перевидана за кордоном англійською мовою.

Результати наукових досліджень В.Т. Троценка узагальнені у фундаментальних колективних монографіях із міцності матеріалів при високих температурах (1966), двотомній монографії з проблем міцності матеріалів і конструкцій в екстремальних умовах (1980), двотомних довідниках з опору втомі металів і сплавів (1987) і опору матеріалів деформуванню й руйнуванню (1993), двотомній монографії з циклічних деформацій і опору металів (1985). Він удостоєний Державних премій у галузі науки і техніки України (1969, 1997) і СРСР (1982), премії АН СРСР і Чехословацької АН (1987), а також премії імені Г.С. Писаренка НАН України (2008). В.Т. Трощенко — почесний доктор Національного технічного університету України «КПІ».

Валерій Трохимович — головний редактор Міжнародного науково-технічного журналу «Проблеми прочності», член редакційної ради журналу «Промислове будівництво та інженерні споруди» (Україна), редакційних рад провідних міжнародних журналів: «Structural Integrity» (Велика Британія), «International Journal of Fatigue» (спільний англо-американо-японський журнал), який виходить друком у видавництві «Elsevier Science LND» (Велика Британія), а також журналів «Journal of Protection Materials» (Китай), «Journal of Materials Science and

Technology» (Болгарія), «Mechanika» (Литва), «Механика машин, механизмов и материалов» (Білорусь).

В.Т. Трощенко протягом усієї своєї наукової діяльності піклується про виховання молоді зміни і розвиток створеної ним наукової школи з втоми та руйнування матеріалів і конструктивних елементів, генерації нових актуальних наукових напрямів у механіці деформівного твердого тіла й міцності в машинобудуванні. Він підготував 11 докторів і 38 кандидатів наук, які працюють як в Інституті проблем міцності, так і в інших наукових організаціях, установах і вищих навчальних закладах України та за кордоном.

Учений був академіком-секретарем Відділення механіки, членом Президії АН УРСР (1988–1993), різних наукових і науково-технічних рад АН УРСР і СРСР, Виконавчого і Номінаційного комітету Європейського товариства цілісності конструкцій (ESIS). Нині він входить до складу Бюро Відділення механіки НАН України, є членом Наукової ради Російської академії наук з проблеми «Надійність, ресурс і безпека технічних систем», Національних комітетів з теоретичної і прикладної механіки України і Російської Федерації.

Валерій Трохимович бере активну участь у міжнародній науковій співпраці як організатор і учасник спільних досліджень із фахівцями Угорщини, Польщі, Чехії, Індії, Великої Британії. Він вкладає багато сил і енергії в науково-організаційну роботу, у розвиток і зміцнення авторитету Інституту проблем міцності як в Україні, так і за її межами.

За видатні заслуги в науці В.Т. Трощенко нагороджений орденами «Знак Пошани» (1971), «Трудового Червоного Прапора» (1979), «Жовтневої революції» (1991), Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1982), орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня (2004), численними медалями.